A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2022. június 2.*

„Előzetes döntéshozatal – Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – Az öröklési joggal kapcsolatos intézkedések – 650/2012/EU rendelet – 13. és 28. cikk – Az örökséget visszautasító nyilatkozat érvényessége – Az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróságától eltérő tagállamban tartózkodási hellyel rendelkező örökös – Ezen örökös szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága előtt tett nyilatkozat”

A C-617/20. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (brémai regionális felsőbíróság, Németország) a Bírósághoz 2020. november 20-án érkezett, 2020. november 11-i határozatával terjesztett elő a

T. N.,

N. N.

által indított,

E. G.

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: E. Regan tanácselnök, I. Jarukaitis, M. Ilešič (előadó), D. Gratsias és Csehi Z. bírák,

főtanácsnok: M. Szpunar,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a spanyol kormány képviseletében L. Aguilera Ruiz, meghatalmazotti minőségben,

– az olasz kormány képviseletében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítője: G. Greco avvocato dello Stato,

* Az eljárás nyelve: német.

– az Európai Bizottság képviseletében kezdetben: S. Grünheid, W. Wils és M. Wilderspin, később: S. Grünheid és W. Wils, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2022. január 20-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről szóló, 2012. július 28-i 650/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 201., 107. o.; helyesbítések: HL 2012. L 344., 3. o.; HL 2013. L 60., 140. o.; HL 2019. L 243., 9. o.) 13. és 28. cikkének az értelmezésére vonatkozik.

2 Ezt a kérelmet a T. N. és N. N. által W. N. – E. G. férje, valamint T. N. és N. N. (a továbbiakban: az örökhagyó unokaöccsei) nagybátyja – hagyatékára vonatkozó közös öröklési bizonyítvány iránti kérelem tárgyában indított eljárásban terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 650/2012 rendelet (7), (32) és (67) preambulumbekezdése kimondja:

„(7) Elő kell segíteni a belső piac megfelelő működését azáltal, hogy megszüntetik azoknak a személyeknek a szabad mozgása előtti akadályokat, akik jelenleg nehézségekbe ütköznek a határokon átnyúló vonatkozású örökléssel összefüggő jogaik érvényesítése során. Az európai igazságszolgáltatási térségben a polgároknak képesnek kell lenniük öröklésük előzetes megszervezésére. Az örökösök és a hagyományosok, az örökhagyóhoz közel álló más személyek, valamint a hagyatéki hitelezők jogait hatékonyan kell biztosítani.

[…]

(32) Az öröklés ügyében eljáró vagy eljárni hivatott tagállamtól eltérő tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező örökösök és hagyományosok helyzetének megkönnyítése érdekében e rendeletnek lehetővé kell tennie bármely, az öröklésre alkalmazandó jog értelmében az örökség, a hagyomány vagy a kötelesrész elfogadására vagy visszautasítására, illetve a hagyatéki tartozásokért való felelőssége korlátozására vonatkozó nyilatkozat megtételére jogosult személy számára, hogy ezeket a nyilatkozatokat a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam jogában előírt formában, ezen tagállam bíróságai előtt tegye meg. Ez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az említett nyilatkozatokat az adott tagállam valamely olyan egyéb hatósága előtt tegyék meg, amely az ilyen nyilatkozatok átvételére a nemzeti jog szerint hatáskörrel rendelkezik. Azon személyek, akik élni kívánnak azzal a lehetőséggel, hogy a szokásos tartózkodási helyük szerinti tagállamban

tegyenek nyilatkozatot, az öröklésre alkalmazandó jog értelmében megállapított határidőn belül értesítik az öröklés ügyében eljáró vagy eljárni hivatott bíróságot vagy hatóságot az ilyen nyilatkozatok meglétéről.

[…]

(67) Az Unióban a határokon átnyúló vonatkozású öröklések gyors, zökkenőmentes és hatékony rendezése érdekében az örökösöknek és a hagyományosoknak, a végrendeleti végrehajtóknak, illetve a hagyatéki gondnokoknak egy másik tagállamban, például a hagyatéki javak fellelhetősége szerinti tagállamban könnyen tudniuk kell igazolni jogállásukat és/vagy jogaikat és jogosítványaikat. […]”

4 E rendelet „Joghatóság” című II. fejezete tartalmazza többek között a rendelet 4. és 13. cikkét.

5 Az említett rendelet „Általános joghatóság” című 4. cikke szerint:

„Annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal az öröklés egészében történő határozathozatalra, amelynek a területén az örökhagyó szokásos tartózkodási helye elhalálozásának időpontjában volt.”

6 A 650/2012 rendeletnek „Az örökség, a hagyomány vagy a kötelesrész elfogadása, illetve visszautasítása” című 13. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az öröklés tárgyában történő határozathozatalra e rendelet alapján joghatósággal rendelkező bíróság mellett a szokásos tartózkodási hely szerinti tagállam bíróságai is jogosultak bármely olyan személy vonatkozó nyilatkozatainak átvételére, aki az öröklésre alkalmazandó jog értelmében bíróság előtt nyilatkozhat az örökségnek, a hagyománynak vagy a kötelesrésznek az elfogadásáról vagy visszautasításáról, illetve az érintett személy hagyatéki tartozásokért való felelősségének korlátozásáról, feltéve, hogy az adott tagállam joga szerint ilyen nyilatkozat tehető bíróság előtt.”

7 A 650/2012 rendelet „Alkalmazandó jog” című III. fejezete tartalmazza többek között e rendelet 21., 23. és 28. cikkét.

8 E rendelet „Főszabály” című 21. cikkének (1) bekezdése szerint:

„Amennyiben e rendelet másként nem rendelkezik, az öröklés egészére alkalmazandó jog annak az államnak a joga, amelynek a területén az örökhagyó szokásos tartózkodási helye elhalálozásának időpontjában volt.”

9 Az említett rendelet „Az alkalmazandó jog hatálya” című 23. cikke (1) és (2) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik:

„(1) A 21. cikk vagy a 22. cikk alapján meghatározott jog az öröklés egészére irányadó.

(2) Ez a jog az irányadó különösen a következőkre:

[…]

e) a hagyatékba tartozó vagyontárgyak, jogok és kötelezettségek átszállása az örökösökre és adott esetben a hagyományosokra, beleértve az örökség vagy a hagyomány elfogadásának, illetve visszautasításának feltételeit és joghatásait is;

[…]”

10 Ugyanezen rendeletnek „Az elfogadó, illetve visszautasító nyilatkozat alaki érvényessége” című 28. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az örökséget, a hagyományt vagy a kötelesrészt elfogadó vagy azt visszautasító nyilatkozat, illetve a nyilatkozó személy felelősségének korlátozására irányuló nyilatkozat alakilag akkor érvényes, ha megfelel az alábbi jog előírásainak:

a) a 21. vagy a 22. cikk alapján az öröklésre alkalmazandó jog; vagy

b) azon állam joga, amelyben a nyilatkozó személy szokásos tartózkodási helye található.”

A német jog

11 A Bürgerliches Gesetzbuch (polgári törvénykönyv; a továbbiakban: BGB) „A hagyaték megnyílása és visszautasítása” című 1942. §-ának az alapeljárásra alkalmazandó változata a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az örökség a kijelölt örökösre száll át, a visszautasításához való jog fenntartásával (a hagyaték megnyílása).

[…]”

12 A BGB-nek „Az öröklés elfogadása és visszautasítása” című 1943. §-a értelmében:

„Az örökös nem utasíthatja vissza az örökséget, ha azt már elfogadta, vagy ha az örökség visszautasítására előírt határidő lejárt; a határidő lejártát követően az örökséget elfogadottnak kell tekinteni.”

13 A BGB-nek „A visszautasítás határideje” című 1944. §-a szerint:

„(1) A visszautasítás csak hat héten belül tehető meg.

(2) A határidő abban az időpontban kezdődik, amikor az örökös tudomást szerzett a hagyaték megnyílásáról és az öröklés jogcíméről. […]

(3) A határidő hat hónap, ha az örökhagyónak csak külföldön volt utolsó lakóhelye, vagy ha az örökös a határidő kezdetekor külföldön tartózkodik.”

14 A BGB-nek „A visszautasítás formája” című 1945. §-a a következőket mondja ki:

„Az örökséget a hagyatéki bírósághoz benyújtott nyilatkozattal kell visszautasítani; a nyilatkozatot jegyzőkönyvbe kell mondani vagy hitelesített okiratban kell megtenni.

[…]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

15 W. N. holland állampolgár, akinek az utolsó szokásos tartózkodási helye Németországban volt, 2018. május 21-én elhunyt Brémában (Németország).

16 2019. január 21-én E. G., aki W. N. felesége volt, és Németországban lakik, az Amtsgericht Bremenhez (brémai helyi bíróság, Németország) – W. N. hagyatéki ügyében joghatósággal rendelkező bírósághoz – kérelmet nyújtott be öröklési bizonyítvány kiállítása iránt, amely szerint törvényes öröklés útján ő örökli W. N. hagyatékának háromnegyedét, az örökhagyó unokaöccsei pedig, akik mindketten Hollandiában élnek, a hagyaték egy-egy nyolcadát öröklik.

17 Ez a bíróság 2019. június 19-én kelt levelében tájékoztatta az örökhagyó unokaöccseit arról, hogy törvényes öröklés rendje szerinti hagyatéki eljárás van folyamatban, és kérte őket, hogy a hagyatéki ügy rendezése céljából bocsássanak rendelkezésére bizonyos okiratokat.

18 2019. szeptember 13-án az örökhagyó unokaöccsei az örökhagyó hagyatékára vonatkozóan visszautasító nyilatkozatot tettek a Rechtbank Den Haag (hágai bíróság, Hollandia) előtt, amelyet 2019. szeptember 30-án bevezettek az említett bíróság által vezetett hagyatéki nyilvántartásba.

19 Az Amtsgericht Bremen (brémai helyi bíróság) 2019. november 22-i levelében közölte az öröklési bizonyítvány iránti kérelmet az örökhagyó unokaöccseivel, és felhívta őket észrevételeik megtételére.

20 Az örökhagyó unokaöccsei 2019. december 13-án kelt, holland nyelven írt levelükben elküldték az Amtsgericht Bremen (brémai helyi bíróság) részére az örökhagyó örökségének visszautasítására vonatkozó nyilatkozataik alapján a rechtbank Den Haag (hágai bíróság) által kiállított okiratok másolatát. Az Amtsgericht Bremen (brémai helyi bíróság) 2020. január 3-án kelt levelében tájékoztatta az örökhagyó unokaöccseit, hogy német fordítás hiányában levelüket, beleértve az elküldött okiratokat is, nem lehetett figyelembe venni.

21 2020. január 15-én kelt, német nyelven írt levelében N. N. arról tájékoztatta az Amtsgericht Brement (brémai helyi bíróság), hogy ő és a testvére visszautasították az örökhagyó örökségét, hogy az uniós joggal összhangban a visszautasító nyilatkozatot az illetékes igazságügyi hatóságok holland nyelven vették nyilvántartásba, és hogy ebből következően a szóban forgó okiratok német nyelvre történő fordítására nincs szükség. Válaszában e bíróság emlékeztetett a releváns okiratok lefordításának, valamint az örökség visszautasítására előírt határidő betartásának szükségességére.

22 2020. február 27-i végzésével az Amtsgericht Bremen (brémai helyi bíróság) az E. G. kérelmének megfelelően megállapította az öröklési bizonyítvány kiállításához szükséges tényeket, és úgy ítélte meg, hogy úgy kell tekinteni, hogy az örökhagyó unokaöccsei elfogadták az örökséget.

23 Ez utóbbiak fellebbezést nyújtottak be e végzéssel szemben, és további bizonyítékok benyújtása érdekében határidő-hosszabbítást kértek. 2020. július 30-án benyújtották az Amtsgericht Bremenhez (brémai helyi bíróság) a Rechtbank Den Haag (hágai bíróság) által kiállított okiratok színes másolatát és német fordítását. Mivel az Amtsgericht Bremen (brémai helyi bíróság) kifogásolta, hogy ezen okiratok eredeti példányait nem terjesztették elő, az örökhagyó unokaöccsei azokat 2020. augusztus 17-én megküldték e bíróság részére.

24 Az Amtsgericht Bremen (brémai helyi bíróság) 2020. szeptember 2-i végzésével elutasította a fellebbezést, visszautalta az ügyet a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremenhez (brémai regionális felsőbíróság, Németország), és megállapította, hogy mivel az örökhagyó unokaöccsei a határidőn belül nem utasították vissza az örökhagyó örökségét, úgy kell tekinteni, hogy elfogadták ezt az örökséget. Az örökséget visszautasító nyilatkozat érvényességéhez nem elegendő, ha a joghatósággal rendelkező német bíróságot csupán tájékoztatják a szóban forgó holland bíróságon tett nyilatkozatról, és az sem

elegendő, ha megkapja a releváns okiratok másolatát, hanem arra is szükség van, hogy a releváns eredeti okiratok e bíróság rendelkezésére álljanak. Ezek az iratok azonban csak a BGB 1944. §-ának (3) bekezdésében előírt hat hónapos határidő lejártát követően érkeztek meg hozzá.

25 A kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy abban az esetben, ha az örökös a szokásos tartózkodási helye szerint illetékes bíróságon a 650/2012 rendelet 13. és 28. cikkének megfelelően az örökséget visszautasító nyilatkozatot tesz, milyen feltételeknek kell teljesülniük ahhoz, hogy az ilyen nyilatkozat – amelyet az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróságon az öröklésre alkalmazandó jog értelmében meghatározott határidőn belül kell megtenni – a megfelelő időben megtörténtnek minősüljön.

26 A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben megjegyzi, hogy Németországban a jogirodalomban és az ítélkezési gyakorlatban eltérő álláspontok vannak az öröklés tárgyában történő határozathozatalra főszabály szerint joghatósággal nem rendelkező bíróságon tett, örökséget visszautasító nyilatkozat érvényességével kapcsolatban. Az első, többségi jogirodalmi és ítélkezési gyakorlati álláspont szerint az öröklés elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróságon tett ilyen nyilatkozat érvényességét az az egyszerű tény alapozza meg, hogy azt az örökös szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága előtt tették.

27 A jogirodalom és az ítélkezési gyakorlat egy másik irányzata szerint az örökséget visszautasító nyilatkozat csak akkor érvényes, ha azt megfelelően továbbítják az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróságnak, vagy mindenesetre e bíróság tudomására hozzák. E tekintetben a 650/2012 rendelet (32) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy az uniós jogalkotó szerint az ilyen nyilatkozat csak azután fejtheti ki hatását, hogy azt e bíróság tudomására hozták. A kérdést előterjesztő bíróság azonban megállapítja, hogy a 650/2012 rendelet 13. cikke a német jogtól eltérően nem írja elő, hogy az örökös szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága köteles az előtte tett, örökséget visszautasító nyilatkozatot az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság tudomására hozni.

28 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy az alapügyben, ha a jelen ítélet 26. pontjában említett irányvonalat követnék, a szóban forgó, örökséget visszautasító nyilatkozatot attól a naptól kezdve kellene érvényesnek tekinteni, amikor azt az örökhagyó unokaöccsei megtették a Rechtbank Den Haag előtt, azaz 2019. szeptember 13-tól. Ezért ebben az esetben az örökhagyó unokaöccsei betartották a BGB 1944. §-ának (3) bekezdésében az örökség visszautasítására előírt hat hónapos határidőt, amely azon a napon kezdődik, amikor az örökös tudomást szerez a hagyaték megnyílásáról.

29 A jelen ítélet 27. pontjában kifejtett másik gondolatmenet szerint a szóban forgó, örökséget visszautasító nyilatkozat érvényességének kezdete attól az időponttól függhet, amikor az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság tudomást szerzett e nyilatkozatról. Felmerül azonban a kérdés, hogy milyen formai követelményei vannak az ilyen nyilatkozat érvényességének, és különösen, hogy elegendő-e tájékoztatni az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróságot az ilyen nyilatkozat létezéséről, továbbítani neki a releváns okiratok másolatát, illetve az e nyilatkozat nyelvén írt információkat, vagy pedig továbbítani kell e bíróságnak a visszautasítással kapcsolatban egy másik tagállam bírósága által kiállított okiratok eredeti példányait, valamint az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság nyelvén készült hiteles fordítást.

30 E körülmények között a Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (brémai regionális felsőbíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Helyettesíti-e azon örökös visszautasító nyilatkozata, aki e nyilatkozatot a szokásos tartózkodási helye szerint illetékes tagállami bíróság előtt az adott tagállamban alkalmazandó alaki követelményekkel összhangban tette meg, azt a visszautasító nyilatkozatot, amelyet valamelyik másik tagállam öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bírósága előtt kell megtenni, oly módon, hogy azt az [első] nyilatkozat megtételének időpontjában érvényesen megtettnek kell tekinteni (helyettesítés)?

2) Az első kérdésre adott nemleges válasz esetén:

Szükséges-e valamely személy visszautasító nyilatkozatának érvényességéhez az örökséget visszautasító személy szokásos tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt tett, alakilag érvényes nyilatkozaton kívül az, hogy e bíróság a nyilatkozat megtételéről tájékoztassa az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróságot?

3) Az első kérdésre adott nemleges, és a második kérdésre adott igenlő válasz esetén:
a) Szükséges-e a visszautasító nyilatkozat érvényességéhez, különösen e nyilatkozat megtételére az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság székhelye szerint vonatkozó határidő betartásához, hogy e bírósághoz az illetékességi területe szerinti nyelven forduljanak?
b) Szükséges-e a visszautasító nyilatkozat érvényességéhez, különösen e nyilatkozat megtételére az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság székhelye szerint vonatkozó határidő betartásához, hogy az örökséget visszautasító személy szokásos tartózkodási helye szerint illetékes bíróság köteles legyen a visszautasításról kiállított eredeti okiratokat fordítással együtt e bíróság részére átadni?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes észrevételek

31 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a nemzeti bíróságok és a Bíróság között az EUMSZ 267. cikkel bevezetett együttműködési eljárás keretében a Bíróság feladata, hogy a nemzeti bíróságnak az előtte folyamatban lévő ügy eldöntéséhez hasznos választ adjon. Ennek érdekében adott esetben a Bíróságnak át kell fogalmaznia a feltett kérdéseket (2021. október 26-i PL Holdings ítélet, C-742/20, EU:C:2021:875, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

32 A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a 650/2012 rendelet 13. és 28. cikke szerinti, az örökség visszautasítására vonatkozó, a visszautasító örökös szokásos tartózkodási helye szerinti állam bírósága előtt tett nyilatkozat érvényességének feltételeire vonatkozik. E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság különösen arra keresi a választ, hogy az ilyen nyilatkozatot az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság tudomására kell-e hozni, és ha igen, mikor és hogyan.

33 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy az örökhagyó unokaöccsei 2019. szeptember 13-án a szokásos tartózkodási helyük szerinti tagállam bírósága, nevezetesen a Rechtbank Den Haag (hágai bíróság, Hollandia) előtt nyilatkoztak arról, hogy visszautasítják az örökhagyó örökségét. 2019. december 13-án holland nyelvű levélben tájékoztatták az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező német bíróságot e nyilatkozat létezéséről, mellékelve a holland bíróság által kiállított okiratok másolatát. 2020. január 15-én ismét tájékoztatták a német bíróságot, azonban német nyelvű levélben, a nyilatkozat létezéséről. Ezzel szemben a holland bíróság által kiállított okiratok német nyelvű fordítása és az eredeti okiratok csak 2020. augusztus 17-én érkeztek meg a német bírósághoz, azaz az öröklésre alkalmazandó jogban előírt határidő lejártát követően.

34 E körülmények között meg kell állapítani, hogy kérdéseivel, amelyeket célszerű együttesen vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a 650/2012 rendelet 13. és 28. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az örökös által a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságán tett, örökséget visszautasító nyilatkozatot alakilag érvényesnek kell tekinteni, ha betartották az e bíróságon alkalmazandó alaki követelményeket, és ezen érvényességhez nincs szükség arra, hogy a nyilatkozat megfeleljen az öröklésre alkalmazandó jog által előírt alaki követelményeknek.

Az ügy érdeméről

35 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az uniós jog egységes alkalmazásának követelményéből és az egyenlőség elvéből az következik, hogy a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó uniós jogi rendelkezést az Unió egészében önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve nemcsak annak kifejezéseit, hanem a rendelkezés összefüggéseit és a kérdéses szabályozás célját is (2018. március 1-jei Mahnkopf ítélet, C-558/16, EU:C:2018:138, 32. pont; 2021. szeptember 9-i UM [A tulajdonjog halál esetén történő átruházásáról szóló szerződés] ítélet, C-277/20, EU:C:2021:708, 29. pont).

36 Először is, ami a szóban forgó rendelkezések szövegét és összefüggéseit illeti, emlékeztetni kell arra, hogy a 650/2012 rendelet 13. cikke e rendelet azon II. fejezetének részét képezi, amely az örökléssel kapcsolatos valamennyi joghatósági okot szabályozza. E rendelkezés szerint az öröklés tárgyában történő határozathozatalra e rendelet alapján joghatósággal rendelkező bíróság mellett a szokásos tartózkodási hely szerinti tagállam bíróságai is jogosultak bármely olyan személy vonatkozó nyilatkozatainak átvételére, aki az öröklésre alkalmazandó jog értelmében nyilatkozhat az örökségnek, a hagyománynak vagy a kötelesrésznek az elfogadásáról vagy visszautasításáról, illetve az érintett személy hagyatéki tartozásokért való felelősségének korlátozásáról.

37 A 13. cikk tehát vagylagos joghatóságról rendelkezik, amelynek célja, hogy a 650/2012 rendelet 4–11. cikkének általános szabályaival összhangban lehetővé tegye azon örökösök számára, akik nem abban a tagállamban rendelkeznek szokásos tartózkodási hellyel, amelynek bíróságai joghatósággal rendelkeznek az öröklés tárgyában történő határozathozatalra, hogy az örökséget elfogadó vagy visszautasító nyilatkozataikat azon tagállam bíróságán tegyék meg, amelyben szokásos tartózkodási helyük található.

38 Az említett joghatósági szabályt kiegészíti a 650/2012 rendelet 28. cikkében foglalt kollíziós szabály, amely az alkalmazandó jogra vonatkozó III. fejezet részét képezi, és amely kifejezetten az ilyen nyilatkozatok alaki érvényességét szabályozza. E cikk szerint az ilyen nyilatkozatok alaki

szempontból akkor érvényesek, ha, az a) pont szerint, megfelelnek az öröklésre alkalmazandó jog *(lex successionis)*, vagy a b) pont szerint azon állam joga követelményeinek, amelyben a nyilatkozó személy szokásos tartózkodási helye található.

39 A 650/2012 rendelet 28. cikkének szövegéből azt a következtetést lehet levonni, hogy e rendelkezés célja az örökséget visszautasító nyilatkozat érvényességének elismerése, akár az öröklési jog által előírt feltételek teljesülése esetén, ha az alkalmazandó, akár a visszautasító örökös szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga által előírt feltételek teljesülése esetén, ha ez utóbbi jog alkalmazandó.

40 E tekintetben a 650/2012 rendelet 13. és 28. cikkének együttes olvasatából az következik – amint arra lényegében a főtanácsnok az indítványának 58. pontjában rámutatott –, hogy e két rendelkezés között szoros összefüggés áll fenn, ily módon az örökös szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságainak az örökséget visszautasító nyilatkozatok átvételére vonatkozó joghatósága attól a feltételtől függ, hogy ezen állam hatályos öröklési joga biztosítja-e az ilyen nyilatkozat bíróságon történő megtételének lehetőségét. Mivel ez a feltétel teljesül, minden olyan cselekményt, amelyet az ilyen nyilatkozatot tenni kívánó örökös szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága előtt kell elvégezni, e tagállam joga határozza meg.

41 Másodszor, ami a 650/2012 rendelet célkitűzéseit illeti, e rendelet 13. és 28. cikkének ilyen értelmezését megerősíti e rendelet (32) preambulumbekezdése, amely szerint e rendelkezések célja „az öröklés ügyében eljáró vagy eljárni hivatott tagállamtól eltérő tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező örökösök és hagyományosok helyzetének megkönnyítése”. Ennek érdekében ugyanezen preambulumbekezdés szerint az említett rendeletnek lehetővé kell tennie, hogy bármely személy, aki az öröklésre alkalmazandó jog szerint jogosult arra, hogy bizonyos örökléssel kapcsolatos nyilatkozatokat, köztük örökséget visszautasító nyilatkozatot tegyen, hogy ezeket a nyilatkozatokat a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam jogában előírt formában, ezen tagállam bíróságai előtt tegye meg. A Bíróság e tekintetben már kimondta, hogy az e rendelet (32) preambulumbekezdésével összefüggésben értelmezett 13. cikke – az e rendelet 4–11. cikkében előírt joghatósági szabályoktól eltérést engedve – az örökösök és a hagyományosok eljárásainak egyszerűsítésére törekszik (2018. június 21-i Oberle ítélet, C-20/17, EU:C:2018:485, 42. pont).

42 Ezt az értelmezést egyébiránt megerősíti a 650/2012 rendelet célja, amely a (7) preambulumbekezdése szerint arra irányul, hogy elősegítse a belső piac megfelelő működését, azáltal hogy megszünteti azoknak a személyeknek a szabad mozgása előtti akadályokat, akik a határokon átnyúló vonatkozású örökléssel összefüggő jogaikat kívánják érvényesíteni. Konkrétabban, az európai igazságszolgáltatási térségben az örökösök és a hagyományosok, az örökhagyóhoz közel álló más személyek, valamint a hagyatéki hitelezők jogait hatékonyan kell biztosítani (lásd ebben az értelemben: 2018. március 1-jei Mahnkopf ítélet, C-558/16, EU:C:2018:138, 35. pont; 2021. július 1-jei Vorarlberger Landes- und Hypotheken-Bank ítélet, C-301/20, EU:C:2021:528, 27. és 34. pont).

43 Így a 650/2012 rendelet 13. cikke alapján az illetékes bíróságon tett, örökséget visszautasító nyilatkozatok tekintetében e rendelet 28. cikkének b) pontja biztosítja, hogy ténylegesen érvényesüljön az azon örökösnek biztosított lehetőség, aki az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság tagállamától eltérő tagállamban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel.

44 Ezzel kapcsolatban meg kell állapítani, hogy tekintettel a 650/2012 rendelet 13. cikkében említett bíróság jogkörének korlátozott terjedelmére, bármely más olyan értelmezés, amely az örökséget visszautasító nyilatkozat alaki érvényességének korlátozására irányul, különösen azáltal, hogy azt az öröklésre alkalmazandó jog alaki követelményeitől teszi függővé, megfosztaná e rendelet 13. cikkének és 28. cikke b) pontjának rendelkezéseit a hatékony érvényesüléstől, valamint sértené az említett rendelet célkitűzéseit.

45 Ezért, amint arra a főtanácsnok indítványának 64. pontjában rámutatott, a 650/2012 rendelet azon célkitűzésének tiszteletben tartása, hogy az örökösök a szokásos tartózkodási helyük szerinti tagállamban nyilatkozhatnak az örökség visszautasításáról, azt jelenti, hogy az örökösöknek más tagállamok bíróságain – a nyilatkozat megtétele szerinti tagállam joga által előírtakon kívül – nem kell további alaki követelményeknek eleget tenniük ahhoz, hogy az ilyen nyilatkozatok érvényesnek minősüljenek.

46 Ami az említett nyilatkozatoknak az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bírósággal való közlésére vonatkozó kérdést illeti, meg kell jegyezni, hogy a 650/2012 rendelet (32) preambulumbekezdésének utolsó mondatából kitűnik, hogy „[a]zon személyek, akik élni kívánnak azzal a lehetőséggel, hogy a szokásos tartózkodási helyük szerinti tagállamban tegyenek nyilatkozatot, az öröklésre alkalmazandó jog értelmében megállapított határidőn belül értesítik az öröklés ügyében eljáró vagy eljárni hivatott bíróságot vagy hatóságot az ilyen nyilatkozatok meglétéről”.

47 A 650/2012 rendelet (32) preambulumbekezdésének ezen utolsó mondata első látásra azt sugallja, hogy az uniós jogalkotó szerint a visszautasító örökös szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságán tett, örökséget visszautasító nyilatkozatot az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság tudomására kell hozni. Meg kell azonban állapítani, hogy sem az említett rendelet 13. cikke, sem a 28. cikke nem rendelkezik olyan mechanizmusról, amely lehetővé tenné az ilyen nyilatkozatoknak a visszautasító örökös szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága általi továbbítását az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bírósághoz. Ez a preambulumbekezdés mindazonáltal abból indul ki, hogy azok a személyek, akik éltek a szokásos tartózkodási helyük szerinti tagállamban történő nyilatkozattétel lehetőségével, vállalják az ilyen nyilatkozatok létezésének a hagyatéki ügyekben eljáró hatóságokkal való közlésének terhét.

48 Így az örökségre vonatkozó nyilatkozatoknak az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság való továbbítását szabályozó egységes uniós jogi rendszer hiányában a 650/2012 rendelet (32) preambulumbekezdésének utolsó mondatát úgy kell értelmezni, hogy az örökséget visszautasító nyilatkozatot tevő személynek kell megtennie a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság tudomást szerezzen az érvényes nyilatkozat létezéséről. Ha azonban ezeket a lépéseket nem teszik meg az öröklésre alkalmazandó jog által meghatározott határidőn belül, az ilyen nyilatkozat érvényessége nem kérdőjelezhető meg.

49 Következésképpen az örökös által a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága előtt tett és az e bíróságon alkalmazandó alaki követelményeknek megfelelő örökséget visszautasító nyilatkozatnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy jogkövetkezményeket váltson ki az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróságon, ha ez utóbbi tudomást szerzett e nyilatkozat létezéséről, és az öröklésre alkalmazandó jog további alaki követelményei nem vonatkoznak az ilyen nyilatkozatra.

50 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság által nyújtott tájékoztatásból kitűnik, hogy az örökhagyó unokaöccsei egy holland bíróságon, az e bíróságon alkalmazandó alaki követelményeknek megfelelően tettek nyilatkozatot az örökhagyó örökségének visszautasításáról, és hogy az Amtsgericht Bremen (brémai helyi bíróság) az öröklés tárgyában történő határozathozatal előtt tudomást szerzett e nyilatkozat létezéséről. Ezért úgy tűnik, hogy az utóbbi bíróságnak figyelembe kellett volna vennie az említett nyilatkozatot, függetlenül attól, hogy a német bíróság által az ilyen nyilatkozat érvényességéhez szükségesnek tartott egyéb követelmények vagy információkérések teljesültek-e. Amint ugyanis az a 650/2012 rendelet (67) preambulumbekezdéséből kitűnik, az örökösöknek könnyen tudniuk kell igazolni jogállásukat és/vagy jogaikat és jogosítványaikat „[a]z Unióban a határokon átnyúló vonatkozású öröklések gyors, zökkenőmentes és hatékony rendezése érdekében”.

51 A fentiek összességére tekintettel az előterjesztett kérdésekre azt a választ kell adni, hogy a 650/2012 rendelet 13. és 28. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az örökös által a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságán tett, örökséget visszautasító nyilatkozatot alakilag érvényesnek kell tekinteni, ha betartották az e bíróságon alkalmazandó alaki követelményeket, és ezen érvényességhez nincs szükség arra, hogy a nyilatkozat megfeleljen az öröklésre alkalmazandó jog által előírt alaki követelményeknek.

A költségekről

52 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (ötödik tanács) a következőképpen határozott:

Az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről szóló, 2012. július 4-i 650/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 13. és 28. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az örökös által a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságán tett, örökséget visszautasító nyilatkozatot alakilag érvényesnek kell tekinteni, ha betartották az e bíróságon alkalmazandó alaki követelményeket, és ezen érvényességhez nincs szükség arra, hogy a nyilatkozat megfeleljen az öröklésre alkalmazandó jog által előírt alaki követelményeknek.

Aláírások